

ЧЕРВОНА СЕРІЯ

ІРИНА ВЛАСЕНКО

МУЗИКА ВІТРУ

ХАРКІВ
«Фоліо»
2023

І. ВИДІННЯ

1

Нічний дзвінок розбив темряву на тисячу лунких уламків. Борсаючись у ковдрі, я наосліп ухопив із тумбочки смартфон.

— Алло, Соню, що сталося?

— Знову... — видихнула вона, і я відчув, як скалки темряви вп'ялись у мою спину.

— Я зараз прийду, — струснув головою, проганяючи залишки сну. Тримаючи телефон між щокою та плечем, швидко натягнув джинси. — Тільки нічого не роби, чуєш, я вже спускаюся.

Я справді вже летів сходами, не чекаючи ліфта, вискочив на вулицю, побіг у бік завітчаного вогнями Новуса. Там, за супермаркетом, у такій самій багатоповерхівці, як моя, живе моя однокласниця Софія Макаренко. Ось вже двадцять років моє перше і єдине кохання.

Ніколи не думав, що виявлюсь однолюбом. Як побачив колись у дитячому садку, відтоді не уявляю свого життя без цієї рудоволосої.

Хоча формально ми живемо порізно. Кожне у своїй окремій квартирі. Соня — зі старенькою бабусею, я — з пухнастою триколірною кішкою. Соня не пере мені шкарпеток і сорочок, не варить борщу та не смажить котлет, не змахе пилку з моїх захаращених меблів і не годує мою кішку. То недолік нашого все ще окремішнього існування, на якому вона наполягає. Та і з якого дива Софія має все це робити?

Засмучує інше... Вона віддалік, наче спостерігає, чим усе закінчиться. При тому тримає на мотузці й не відпускає. Куди я без неї? Хто я? Навіщо?

Точно знаю: якщо Соні важко й вона потребує негайної допомоги, я маю бути поруч і допомагати. І це не обговорюється. Коли і як затвердився такий порядок, вже й не пам'ятаю. Певно, ще тоді, в дитинстві. Я занадто самовпевнений, але знаю, що без мене Соні не буде. Вона накладе на себе руки, перестане розмовляти, потрапить у божевільню абощо... Знаю ще відтоді, коли з нею вперше це сталося... То наша з нею таємниця.

Добіг до її будинку, набрав код на домофоні, залізні двері парадного клацнули й відчинилися. Не довіряючи швидкості ліфта, рвонув сходами. Перший, другий, третій, четвертий поверх. Двадцять п'ята квартира. Міг би знайти дорогу до цих дверей із заплющеними очима. Знав усі написи на стінах, усі вибоїни щербатих сходинок. Всунув ключ у замкову щілину, квапливо повернув і рвучко смикнув за ручку.

У квартирі панувала болісна тиша. Метнувся кімнатами, на кухню. Соні немає. Гостра крижинка кольнула у середостінні. Охоплений поганими передчуттями, розчохнув двері у ванну кімнату.

Вона сиділа на підлозі у кутку, біля пральної машинки. Спершись спиною на кахельну стіну, підігнала ноги до підборіддя, обхопила їх руками та опустила голову. Гострі кістки хребта випиналися, наче гребінь маленького, змученого дракона. Довге руде волосся падало на його крила і звисало обабіч тіла, торкаючись підлоги.

Присів поруч, поклав руку на горбки її спини й відчув тонке тремтіння всередині.

— Он ти де, а я шукаю!

— Це не я! Мене немає! Я не народилася...

Соня підвела на мене величезні зелені очі. У них було стільки розпачу та німого запитання, що я вкотре розгубив-

ся. Скільки разів стикався з цим і все ніяк не міг звикнути. Весь час накриває несподівано. Не часто, але коли трапляється, довго не відпускає.

В мене свій дієвий рецепт подолання її бентеги.

— Що за дурниці! Як це не народилась? А це що? — я підхопив її на руки, маленьку, скручену калачиком, збентежену від якоїсь невідомої мені думки.

Заніс у спальню, поклав на ліжку. І обережно розгорнув калачик.

— Владе, залишся сьогодні, — попросила Соня, обхопила за шию обома руками й міцно притиснула до себе. — Ще є трохи ночі. Лягай поруч.

Мене не потрібно вмовляти. Поквапом скинув одяг, жбурнув кудись у куток спальні та з насолодою зануривсь у м'яке.

Я ні про що не питав, не намагався зрозуміти, знав, настає час, і Соня сама все розповість...

За годину ми вже солодко спали, скрутившись у новий великий калачик. Гострі кінчики гребінця дракона спочивали у теплому сховку чоловічих обіймів, і мені дуже хотілося вірити, що саме зараз Соня чи не вперше за багато років подумала про те, що нам потрібно жити разом...

— Я думаю, — сказала вона, прокинувшись наступного ранку, — що, попри наше бажання бути непричетними, ми несемо в собі все це.

— Що? О Боги! — Я розплющив очі й повернув до неї головою. Вона лежала й дивилася на стелю.

— Як мелодію... — вимовила меланхолійно й завмерла, ніби прислухаючись до чогось.

— Мелодію... Яку ще мелодію? — Я солодко потягнувся у ліжку та обійняв її, так не хотілося зараз говорити на страшні й серйозні теми.

— Дивну, але ясну мелодію, далеку, ледь відчутну, як по-дих вітру, — вона вивільнилася з обіймів і знову втупилася

у стелю. — Ми вловлюємо її, вгадуємо те, що було з нами колись давно, може, в іншому житті або в іншій реальності.

— Та не вигадуй!

— Це опосередкована пам'ять, таємний зв'язок, якого неможливо позбутися.

Наче відокремлюючись від моєї байдужості, Соня підвелась і, накинувши халат, у задумі підійшла до вікна. Сонячний березневий ранок вже давно панував у місті. Мимоволі уявив, що вона бачить. Порожні вулиці. Автівки під вікнами. Сьогодні неділя, перехожих мало, люди відсипаються за весь тиждень. До речі, я теж не проти подрімати.

— Мені здається, є зв'язок: людина буде невпевненою та залежною, якщо її пращури були рабами, або успадкує риси ката, якщо предки розстрілювали й катували, — тим часом вела далі Соня.

«От халепа!» — я зітхнув, підвівся з ліжка, струснув головою, проганяючи сон, і підійшов до неї ззаду. Обійняв, пригорнув до себе, ще теплий і млявий, палко бажаючи витягнути кохану з виру цих складних і моторошних міркувань.

— А якщо людина уявлення не має, ким були її пращури? — нарешті здався та вирішив посперечатися з її маячними ідеями.

Колись від діда дізнався, що мої предки були високими партійними начальниками, та й батько зараз міський голова. Відтоді щось не дуже тягне копирсатись у минулому.

— Зовсім не має уявлення? — Соня замислилась.

— Так! Якщо людина не знає і не хоче знати! Нащо цей мотлох?

— Знає чи не знає, не має значення... — Соня повернулася до мене обличчям.

— Тобто?

— Минуле все одно колись про себе нагадає. Ми весь час носимо його в собі, — вона відхилилася до вікна, вперлась

у мене руками й уважно подивилась у вічі. — Уяви, яким може бути майбутнє у нащадків тих, хто народився під час війни, голодомору або страшних нелюдських утрат? Або у народжених від згвалтування, коли з'єдналася кров жертви й гвалтівника? Ти ніколи про це не думав?

— Ні! — буркнув я і відійшов од неї, запрошуючи припинити ці балачки. — Голову собі забивати...

— А я часто думаю, — вона знову відвернулася до вулиці та замислено подивилася на горобців, які зграйками перелітали з одного куща на інший. — Щасливі пташки... Літають собі й не зважають ні на що...

— У них свої негарзди, — всміхнувсь я, радіючи, що тема змінилася. — Ми теж можемо обирати: зважати чи не зважати. Літати чи не літати.

Утім, Соня не квапилася говорити про інше. Те, що сталося з нею вчора, не дає спокою і ще довго мучитиме. Я знаю.

— Дуже часто люди самі вигадують собі проблеми... — пробурчав я, натягуючи джинси.

— Я не вигадую, таке само по собі існує! Всі приречені нести його в собі до скону й передавати своїм дітям і онукам!

— Рятуйте мене! — вигукнув я, підвівши руки вгору. — Навіщо передавати цю каламуть дітям і онукам?! О Боже! От звідки це в тобі?! Що за... — хотів сказати «маячня», але пригальмував.

— Я впевнена, все це трапилося зі мною, моїми предками. — Соня сумно зітхнула.

— Маячня! — не витримав я. — Не може в людини бути двадцять п'ять абсолютно різних предків! — І пригадав безліч її панічних нападів, які ніяк не перетиналися, не пов'язані один із одним.

— Аж виходить, що може...

— А чому в мене такого немає, я що, манкурт?

— Минуле є і в тобі, тільки ти не дозволяєш йому тобою керувати, на відміну від мене.

— Правильно, нащо мені ці постколоніальні травми, мене більше цікавить сьогоднішня! Наприклад, що ми їстимемо на сніданок!

Я рішуче перервав томливу розмову та рушив на кухню, бажаючи остаточно відірвати Соню від довготривалого залицяння на темі. За двадцять років добре вже вивчив усі її маразми та думки, навчився розвіювати страхи та домисли й повертати її у нормальний і звичний стан повсякдення. Скільки разів це траплялося! Відмахувався, змушував забути, перемикав увагу, запевняв, що це маячня — й усе миналося.

— Але те минуле стирчить у мені, наче стріли, встромлені зусібіч! — кричить Соня мені вслід, уперто не бажаючи відмовлятися від моторошних міркувань. — І боляче від кожної!

— А сіль у цьому домі є? — питаю з кухні, більше не звертаючи уваги на її волення.

— Є... — заходить до мене, дістає пачку солі й машинально висипає у сільничку, все ще перебуваючи у замкненому просторі свого болю, який акумулює пам'ять багатьох поколінь.

— Учора я втопилась у болоті, десь далеко, на півночі, може, на Колимі... — на видиху мовить вона, нарешті розкриваючи свою чергову таємницю.

— Щоразу новий клопіт... — співчутливо та приречено завважую я. — А туди тебе як занесло?

— Не мене... мою матір... Ту, яка могла б нею бути, та не стала...

* * *

«Нас багато: сто, а може, двісті, либонь, тисяча або дві, — почала розповідати Соня. — Величезний натовп дівчаток-підлітків, зібраних із різних таборів. У кожній на одязі латка з но-

мером. Та й вигляд у всіх однаковий: сумні, зіщулені, голодні й худі, як оті осици, що хитаються від вітру, — маленькі старі жінки. Більшості дванадцять-тринадцять років. Принаймні до п'ятнадцяти, тому що після п'ятнадцяти — то, вважай, вже дорослі. Я чомусь точно знаю. Ми для них — зайвий клопіт, роти, які потребують їжі, діти в'язнів, яких іще не можна використовувати на важких роботах.

Нас вишикували по двоє, і повели озброєні конвоїри. Кудись у бік лісу.

— Куди нас ведуть? — запитав хтось.

— *Молчать! Отставить разговоры!* — закричав червонопикий злий солдат із утомленим зім'ятим обличчям. Хотів стукнути прикладом, але дівчина зойкнула і відхилилась.

— *Сука!* — солдат вилаявся і ще дужче заволав: — *Всем идти молча! Между собой не разговаривать!*

Відверто кажучи, ми такі перелякані, що розмовляти й самі не хочемо. Куди нас ведуть? Не дозволили нічого з собою взяти, не дали попрощатися з батьками. У чім були, виграли з бараків і повели.

Добре, що літо, хоч і прохолодне, але без морозу.

— Може, нас ведуть до якогось нового дитячого табору? — коли конвоїр відвернувся, пошепки припустила дівчина, що йшла поруч.

— А може, це «колимський трамвай»¹... — мовив хтось позаду.

¹ «*Колимський трамвай*» — групове згвалтування. «Гвалтували під команду «трамвайного вагоновода», який час від часу змахував руками та викрикував: «По конях!» За командою «Кінчай базар!» відвалювалися, неохоче поступаючись місцем наступному, що вже стояв у повній статевій готовності. Мертвих жінок відтягали за ноги до дверей і складали штабелем біля порога; інших приводили до тями — обливали водою, і черга вибудовувалася знову» — цитата з оповідання О. Глинки «Колимський трамвай».

Зміст

I. Видіння	5
II. Музика вітру	143